

15.8.2013

Dnr 1984/4/12

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Äldre justitieombudsmannasekreterare Håkan Stoor

RÄTT TILL HÄLSO- OCH SJUKVÅRD PÅ EGET SPRÅK

1

KLAGOMÅLET

Klaganden har hos riksdagens justitieombudsman (JO) klagat på den språkliga servicen vid hälsovårdscentralens jourmottagning i staden A, som även betjänar invånarna i kommunen B. Klaganden berättar att hon 20.5.2012 besökte juren med sin son. Ingen läkare eller sjukskötare kunde då tala svenska med dem.

3

AVGÖRANDE

Jag anser att den jourverksamhet som kommunen B ordnar inte uppfyller lagens krav på att tvåspråkiga kommuner bör tillhandahålla hälso- och sjukvårdsvårdstjänster på både finska och svenska och ber kommunen vidta nedan nämnda åtgärder för att rätta till situationen.

Jag motiverar mitt avgörande på följande sätt.

3.1

Rättslig reglering

Enligt 6 § i hälso- och sjukvårdslagen ska tvåspråkiga kommuner (såsom B) ordna hälso- och sjukvård på finska och svenska så att klienterna eller patienterna blir betjänade på det språk de väljer.

Syftet med bestämmelsen i 6 § i hälso- och sjukvårdslagen är att tillgodose den grundläggande rätten till eget språk och kultur i grundlagens 17 §.¹ Enligt grundlagen ska det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. Med det allmänna avses bland annat kommunerna.

Staden A är en enspråkigt finsk kommun och såldes inte skyldig att tillhandahålla hälsovårdstjänster på andra språk än finska. Enligt 3 § i lagen om patientens ställning och rättigheter ska visserligen patientens modersmål och individuella behov samt den kultur som han företräder i mån av möjlighet beaktas i vården och bemötandet, men denna bestämmelse innehåller inte lika långtgående förpliktelser som hälso- och sjukvårdslagen.

¹ Regeringens proposition till språklag och lagstiftning som har samband med den, 92/2002 rd, s. 51.

Enligt 4 § i lagen om planering av och statsunderstöd för social- och hälsovården kan en kommun ordna sin social- och hälsovård bl.a. genom att ingå ett avtal med en annan kommun. Lagen innehåller inte någon uttrycklig bestämmelse om språket i dessa fall. Däremot anges i 4 § 3 mom. att kommunen då den skaffar service från en privat serviceproducent ska försäkra sig om att servicen motsvarar den nivå som krävs av motsvarande kommunala verksamhet. Motsvarande princip framgår även av 25 § i språklagen.

3.2

Tidigare avgörande

Med anledning av ett tidigare klagomål från klaganden i samma fråga, har jag i ett avgörande 22.12.2011 (dnr 1368/4/10) framhållit följande.

På basis av de ovan nämnda bestämmelserna anser jag att en tvåspråkig kommuns skyldighet att tillhandahålla hälsovård på både finska och svenska även gäller då kommunen ordnar dessa tjänster i samarbete med andra kommuner. Därför har kommunen B försummat sina skyldigheter, då den inte beaktat de svenskspråkiga kommuninvånarnas rätt till hälsovård på svenska vid hälsovårdscentralens jourmottagning. Detta har lett till att klagandens och hennes sons språkliga rättigheter kränkts.

Med tanke på det planeringsarbete om jourverksamheten som pågår [grundandet av en eventuell samjour vid C universitetssjukhus], anser jag att ärendet inte ger mig anledning till andra åtgärder än att jag meddelar omsorgsförvaltningen i B min uppfattning att kommuninvånarnas språkliga rättigheter inte tillgodoses inom den nuvarande jourverksamheten. Jag uppmanar kommunen att beakta detta vid planeringen av verksamheten i framtiden.

3.3

Utredning och yttrande i det aktuella ärendet

3.3.1

Kommunens utredning

I sin utredning 12.10.2010 har kommunen B i huvudsak anfört följande.

B har en egen läkarmottagning som är öppen alla vardagar kl. 8-16. Kommunen har ingen egen läkarjour. Sedan 2011 har kommunen ett samarbetsavtal med staden A. - - -

B:s ledande läkare har flera gånger kontaktat hälsovårdscentralen i A gällande språkfrågorna. I A är man medveten om att majoriteten av B:s invånare har svenska som modersmål och att dessa har rätt att få service på svenska och finska.

Sjukvårdsdistriktet planerar en samjour vid C Universitets centralsjukhus år 2013. Det är möjligt att B börjar köpa sin jourverksamhet där.

Som bilaga till utredningen finns en kopia av ovan nämnda avtal, daterat 14.2.2001. I avtalet finns inga bestämmelser på språket vid jourmottagningen.

3.3.2

Regionförvaltningsverkets yttrande

I sitt yttrande 13.11.2012 har regionförvaltningsverket i huvudsak anfört följande.

En invånare i en tvåspråkig kommun har med stöd av lagen om patientens ställning och rättigheter, hälso- och sjukvårdslagen samt språklagen rätt att få hälso- och sjukvårdstjänster på sitt modersmål, finska eller svenska. En tvåspråkig kommun ska ordna tjänsterna så att denna rättighet tillgodoses. Kommunen har denna skyldighet också då den ordnar servicen genom att köpa tjänster eller i samarbete med en annan kommun.

När de missförhållanden som framgår av JO:s beslut 22.12.2011 uppdagades, borde kommunen utan dröjsmål ha vidtagit åtgärder för att rätta till situationen. Det samarbetsavtal som ingår i kommunens utredning innehåller inga bestämmelser om språket. Enligt regionförvaltningsverkets uppfattning borde kommunen senast efter JO:s beslut uttryckligen ha avtalat med A om saken.

Då kommunen känner till problemen med att tillgodose de språkliga rättigheterna, kan det inte anses tillräckligt att hänvisa till preliminära planer om ett eventuellt byte av samarbetspartner år 2013. Kommunen har inte visat att den vidtagit andra åtgärder för att rätta till situationen. Enligt regionförvaltningsverkets uppfattning har kommunen därmed inte på ett tillräckligt sätt uppfyllt sina skyldigheter enligt språklagen eller lagstiftningen inom hälso- och sjukvården.

3.3.3

Kommunens förklaring

I sin förklaring 28.5.2013 har kommunens omsorgsnämnd i huvudsak anfört följande.

Majoriteten av alla läkartjänster för invånarna i B ges på kommunens egna hälsostationer. År 2012 gjordes 11 160 besök på hälsostationerna och 381 besök på jourmottagningen i A. Detta innebär att så gott som all hälso- och sjukvård ges i enlighet med språklagstiftningen.

Eftersom samjouren vid C universitets centralsjukhus börjat sin verksamhet under våren 2013 har fråga om att eventuellt köpa tjänster därifrån aktualiserats. Man har dock haft problem med den svenska servicen även vid centralsjukhuset. Ett byte av jourmottagning kommer sannolikt att öka kommunens utgifter. Omsorgsnämnden tar ställning till frågan inom det närmaste året.

Som bilaga till förklaringen finns resultatet av en enkät bland personer från B som besökt jourmottagningen i A. Vitsorden för den allmänna verksamheten varierade mellan 7,9 och 8,4 (på skalan 0-10), medan den språkliga servicen för de svenskspråkiga patienterna fick vitsorden 2,6 (sjuksköterna) och 4,0 (läkarna).

3.4

Bedömning

Den relevanta lagstiftningen framgår ovan (punkt 3.1). I likhet med mitt tidigare avgörande 22.12.2011 konstaterar jag den jourverksamhet som B ordnar fortfarande inte uppfyller lagens krav på att tvåspråkiga kommuner bör tillhandahålla hälso- och sjukvårdstjänster på både finska och svenska. Detta har åter lett till att klagandens och henne sons språkliga rättigheter kränkts.

Jag har förståelse för de praktiska svårigheterna att ordna en fungerande jourverksamhet på svenska i B. Jag anser dock i likhet med regionförvaltningsverket att kommunen bör vidta mer aktiva åtgärder för att rätta till problemet än vad som hittills varit fallet. Därför ber jag kommunen senast 31.12.2013 tillstålla regionförvaltningsverket en plan över hur jourtjänsterna i framtiden kommer att ordnas så att de uppfyller kraven i lagstiftningen och sända mig planen för kännedom. Jag ber regionförvaltningsverket se till att kommunen uppfyller sina skyldigheter.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar B min uppfattning om att kommunens förfarande är lagstridigt på det sätt som framgår ovan av avsnitt 3.4 I detta syfte sänder jag kommunen en kopia av mitt beslut och ber kommunen senast 31.12.2013 tillstålla regionförvaltningsverket och justitieombudsmannens kansli den plan som anges ovan.

En kopia av detta beslut sänds regionförvaltningsverket för kännedom. Jag ber regionförvaltningsverket se till att kommunen uppfyller sina skyldigheter.